

Babylonian Talmud (Iraq 3rd-7th centuries) Tractate Sanhedrin 108b

(בראשית ח') וישלח את היונה מאתו לראות הקלו המים, אמר רבי ירמיה: מכאן שדירתן של עופות מהורים עם הצדיקים. (בראשית ח') והנה עלה זית טרף בפיה, אמר רבי אלעזר: אמרה יונה לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם יהיו מזונותי מרורים כזית ומסורים בידך, ואל יהיו מתוקים כדבש ומסורים ביד בשר ודם.

And he sent forth the dove from him, to see if the waters were abated(Genesis 8:8)

Rabbi Jeremiah said:

From here we know that the dwelling place of the clean birds was with the righteous.

And lo, in her mouth was an olive leaf taraf [torn]. (Genesis 8:11)

Rabbi Eleazar said:

The dove said before the *Kadosh Baruch Hu*:

‘Sovereign of the Universe!

Let my foods be as bitter as the olive, but dependent on Your hand,

rather than sweet as honey but dependent upon the hand of flesh and blood.’

Midrash Breishit Rabbah 33:6

וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה וְגו' (בראשית ח, ח): וְלֹא מָצְאָה הַיּוֹנָה מְנוּחָ וְגו' (בראשית ח, ט), יְהוּדָה בַּר נַחֲמָן בְּשֵׁם ר"ש
אָמַר אֵלּוּ מָצְאָה מְנוּחָ לֹא הִיָּתְהָ חוּזְרָתָּ, וְדִכְוָתָהּ (איכה א, ג): הִיא יָשְׁבָה בְּגוֹיִם לֹא מָצְאָה מְנוּחָ, אֵלּוּ מָצְאָה
מְנוּחָ לֹא הִיוּ חוּזְרִים. וְדִכְוָתָהּ (דברים כח, סה): וּבְגוֹיִם תִּהְיֶה לֹא תִרְגָּע וְלֹא יִהְיֶה מְנוּחָ וְגו', הָא אֵלּוּ מָצְאָה מְנוּחָ
לֹא הִיוּ חוּזְרִים.

And he sent forth the dove...(Genesis 8:8)

*And the dove did not find a resting place[**manoach**]...*(Gen 8:9)

Yehudah bar Nachman in the name of Rabbi Shimon said:

If she had found a resting place, she would not have returned.

And similarly: *She dwelt among the nations and did not find **amanoach**.* (Lamentations 1:3)

If she had found a resting place, they would not have returned.

And similarly: *And among those nations you shall not be comforted*

*and there will be no **manoach** for the sole of your foot*(Deuteronomy 28:65).

Behold: if she had found a resting place, they would not have returned.

רַב בֵּיבֵי אָמַר נִפְתְּחוּ לָהּ שַׁעֲרֵי גֶן עֵדֶן וְהִבִּיָּאהּ אוֹתָהּ. אָמַר רַבִּי אֶבְהוּ אֵלּוּ מִנֵּן עֵדֶן הִבִּיָּאהּ אוֹתָהּ, לֹא הִיָּתְהָ
מְבִיָּאהּ דְבַר מְעַלָּה אוּ קְנָמוֹן אוּ פְּלִסְמוֹן, אֵלּא רְמֹז רְמֹזָה לוֹ, אָמְרָה לוֹ לְנַח מוֹטָב מִרְמֹזָה וְלֹא מִתּוֹק מִתְּהַת
יְדִיד.

Rabbi Beivai said: The gates of the Garden of Eden opened for her, and she brought the leaf.

Rabbi Abahu said:

If she brought it from the Garden of Eden

would she not have brought something marvelous, like cinamon or balsam?

Rather, she hinted to him with a sign;

she said to Noah

q “better something even more bitter than this than something sweet from your hand.”

Midrash Tanhuma, Tezaveh 5:5

עֵינַיִךְ יוֹנִים. וַיִּשְׁלַח אֶת הָעֹרֵב וַיֵּצֵא יְצוּא (בראשית ה, ז), וְאַחַר כֵּן שָׁלַח אֶת הַיּוֹנָה, וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה וְגו' (בראשית ה, יא). אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: מִתּוֹ הַיּוֹנָה הֵבִיֵּאָה אוֹרָה לְעוֹלָם, אַף אַתֶּם שְׂנַמְשְׁלֶתֶם בַּיּוֹנָה, הֵבִיאוּ שָׁמֶן זֵית וְהִדְלִיקוּ לְפָנַי אֶת הַנֵּר, שְׁנַאֲמַר: וְאַתֶּה תִּצְוֶה וַיִּקְחוּ אֵלָיֶךָ שָׁמֶן.

Your eyes are like doves (Song of Songs)

Rabbi Yitzchak said:

He sent out the raven and it went to and fro (Genesis 8:7)

And afterwards he sent out the dove and the dove came to him...(Genesis 8:9)

Said the *Kadosh Baruch Hu*:

Just as the dove brought light to the world
so will you be compared to the dove.

Bring olive oil and kindle the lamp before Me, as it is said:

You shall command the Children of Israel and let them bring for you oil (Exodus 27:20)

Rashi (Rabbi Shlomo Yitzchaki, Troyes France 1040-1105CE)

וישלח. אין זה לשון שליחות אלא לשון שלוח, שלחה ללכת לדרכה, ובזו יראה אם קלו המים, שאם תמצא מנוח לא תשוב אליו:

And he sent

This does not mean “sending on a mission,” but rather “setting free.”

He set her free to go on her way,

and from this he would know whether the waters had abated,
for if she found a resting place, she would not return to him.

Yehuda HaLevi (Spain, Land of Israel 1075-1141) *Yom Shabbaton*

יום שבתון אין לשכוח, זכרו כריח הניחוח,
יונה מצאה בו מנוח, ושמ ינוחו יגיעי כח.

Yom shabbaton eyn lishkoach.

Zichro kereyach hanichoach.

Yonah matz'ah vo manoach

vesham yanuchu yegi'ey koach.

A day of Sabbath rest is impossible to forget

Its remembrance is like the pleasing aroma of the sacrifices

The dove found upon it a resting place [*manoach*]

and there those who have worked hard will rest.

Kli Yakar(Rabbi Shlomo Efraim Lunshitz (1550-1619, Lemberg then Prague)

ותבא אליו היונה לעת ערב וגו'. מה איכפת לנו בזה אם בערב היא באה ובבקר היא שבה או להפך, וכפי הנראה שהביאה אליו עלה זית להוציא מהם אורה אשר לעת ערב דווקא צריכין אליו, כי למ"ד צהר היינו חלון, קשה בלילה מה יאיר לו, ע"כ פירש בחזקוני צהר לשון יצהר שהיה מדליק שמן בתיבה בלילה וביום נכנס האור דרך חלון התיבה כמ"ש ויפתח נח את חלון התיבה אשר עשה וראיה לדברי אלה מה שמסיק במדרש תנחומא (ה) ובילקוט פרשת תצוה על פסוק עיניך יונים (שיר ד א) מה היונה הביאה אורה לעולם כך אתם הביאו שמן זית והדליקו נרות לפניו כו' וקשה מנא ליה לבעל מדרש זה שהיונה הביאה אורה לעולם ואיך למד זה מפסוק והנה עלה זית טרף בפיה. אלא ודאי שלמד זה ממה שנאמר לעת ערב כאמור.

ומה שפי' רש"י, אמרה היונה יהיו מזונותי מרורים כזית כו' אין הפירוש שאמרה כך בפיה כי היונה לא בעלת דברים היא מתמול שלשום אלא שאנו מבינים ממה שהביאה למאכלה עלה זית מאכל מר מאד וכי לא ידעה היונה שיש לה ארוחת תמיד על שלחנו של נח דבר יום ביומו אלא ודאי שלכך בחרה במאכל מר זה לפי שהיה בידי שמים ולא בידי בשר ודם.

And the dove returned to him at evening time...

Why do we care whether the dove came back at evening or returned in the morning, or the opposite?

It would appear that she brought to him an olive leaf, to bring forth light, which would be needed specifically at evening time.

Because for those who understand the *tzohar* as a window, it is unclear what would provide light for him at night.

Therefore *Hizkuni* interprets that *tzohar* is derived from the word *yitzhar* [oil].

Noah would kindle oil in the ark at night, and light would come in through the window by day. And a proof of these words may be found in Midrash Tanhuma and Yalkut on Parshat Tezaveh on the verse "*Your eyes are doves.*" (Song of Songs 4:1)

"just as the dove brought light to the world, so too shall you bring olive oil and kindle lamps before Him, etc."

And it is not clear how the author of that midrash saw the dove bringing light to the world, unless he derived it from the fact that she brought the olive leaf at evening time.

And as to Rashi's comment that the dove said "let my food be bitter as an olive, etc" this should not be interpreted that the dove spoke those words, for a dove has never been able to speak,

but rather we understand from the fact that she brought an olive leaf, which is very bitter food. And did the dove not know that she would always receive daily food at Noah's table?

But for this very reason she selected this bitter food, specifically because it came from the hand of heaven, and not from the hand of flesh and blood.

Or HaHayyim (Rabbi Hayyim ben Attar 1696-1743, Italy then Jerusalem)

וישלח ידו וגו'. פירוש להיותה עייפה ויגיעה כי לא מצאה מנוח וגו' ולזה חש עליה שמא אין לה כח לעוף יותר ותפול במים ושלח ידו חוץ לתיבה והביאה אל התיבה:

He sent forth his hand

Because she was tired and exhausted for she had not found a resting place.

He was worried about her,

that she might not have strength to fly any further and would fall into the water.

He sent forth his hand, outside of the ark, and brought her into the ark.

Haamek Davar (Rabbi Naftali Zvi Yehuda Berlin, Volozhin Russia 1817-1893)

אל התבה. פי' הכתוב שלא שבה אליו ממש אלא אל התבה סמוך לתבה. והיינו משום שלא הי' מה בפיה להשיב כמו שהיתה מלומדת. כסבורה שלא יניח אדוניה להשיבה ריקם. ע"כ עמדה בצדי התיבה ולא שבה למקומ' עד

וישלח ידו ויקחה אליו. חמל עליה ואחזה ביד להחימה עד שתנוח מעייפותה. ובא ללמדך שכך ראוי לנהוג עם שליח כושל שלא הביא דבר תשובה מסיבה שאינו חייב בה שמ"מ ראוי לחמול עליו כמו שמנהג לעשות עם שליח שהחזיר שליחות לבעלים [ועי' ב"ק קט"ז] ואח"כ

אל התבה היתה בתבה כמו שהיתה קודם שליחותה:

he brought her to him, into the ark (v 9)

The text specifies that she did not return fully to him,

but rather "to the ark"--meaning next to the ark.

Because she had nothing in her mouth to bring back, as she had been trained,

she believed that her master would not allow her to return empty-handed.

So she stood on the side of the ark, and did not return to her place,

until *he stretched out his hand and brought her to him.*

He took pity upon her,

and held her in his hand to warm her up until she recovered from her exhaustion.

This comes to teach us that this is the correct way to treat a messenger who has failed,

who has not brought back a reply for some reason which is not their fault.

It is fitting to have mercy upon him and to treat him

just as you would the person who has brought back a successful response.

And only afterwards *to the ark--*

when finally she was in the ark, as she had been before being set loose.